СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLI. Ч. 224. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 27 вересня 1933.

VOL. XLI. No. 224. Jersey City, N. J., Wednesday, September 27, 1933. THREE CENTS.

ГУРАҐАН ЗНИЩИВ ЦІЛЕ МІСТО В МЕКСИКУ

МЕКСИКО. — Зі знищеного страшним гураґаном міста Тампіка дійшло повідомлення через радіо, що буревій знищив три четвертини міста, наробив шкоди, якої вартість не дасться наразі взагалі обчислити, та позбавив життя соток, коли не тисяч людей. В деяких вістях подають, що підчас гураґану згинули коло 5,000 людей. Як перебільшеними ті вісти не булиб, одно є певне: що нещасне місто навістив такий сильний гураґан, якого не памятають, та що жертви в майні і людях є величанські.

Місто Тампіко має 36,000 мешканців і є знане як найбільша нафтова пристань Мексика. Комунікація з містом тепер цілком перервана. Одинокі відомости, які вислано з Тампіка, походять з літака панамериканської повітрової лінії.

Траґічне положення міста погіршилося ще тим, що нагло вилляли дві ріки, які окружають місто, а розбурхані филі знищили все, що тільки залляли. Кажуть, що люди, яких захопили филі, не мали вже ніякого способу ратунку.

В місті оголошено воєнний стан. Уряд зарядив висилку поживи і ліків. Вода позривала довкола міста, на просторі кількох миль, усі залізничі шини. Тому на якийсь час місто буде позбавлене залізничої комунікації.

ЗАПОВІДАЮТЬ ОСТРІШУ ЗИМУ.

ШІКАҐО. — Інжиніри заповідають, що цього року буде зима холодніша. Свої здогади опирають на рахунках за паливо, зібраних за останніх 50 років.

ЗА ЯСНІШУ ПОЛІТИКУ.

ВАШИНГТОН. — Фармерські представники далі налягають на президента Рузвелта, щоби він виразно виявив своє становище супроти інфляції й збільшення паперових грошей та піднесення цін на товари.

Знов інші представляють президентові відємні сторони інфляції й доражують йому не слухати прихильників інфляції, а задержати здорову валюту.

І так натискають на президента одні й другі, а разом з тим вимагають від нього ясної політики.

Є ЗАМОВЛЕННЯ, АЛЕ ПО НИЖЧІЙ ЦІНІ.

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт заявив представникам залізної промисловости, що він може дати їм замовлення на доставу яких 700,000 тон сталевих шин, але тоді, коли ціна за тону не буде вища від $40.

Це для промисловців ціна занизька, але вони кажуть, що в часі, коли нема замовлень, годі їм відмовитися від замовлення на суму яких $28,000,-000.

Замовлення президента були би призначені для розбудови краю.

БІРЖА ВИГРАЛА.

НЮ ЙОРК. — Нюйорська біржа виграла. Місто змушене відкликати нові податки, якими хотіло обложити торг біржевими паперами. Ці нові податки були причиною, що управа біржі рішила перенести своє діловодство до Нюарку. Це знову означалоб для міста і стейту величезну грошеву втрату.

РУЗВЕЛТ НЕ МІШАЄТЬСЯ В ПОЛІТИКУ НЮ ЙОРКУ.

ВАШИНҐТОН. — Секретар Рузвелта заявив, що президент не мішається до боротьби нюйорської Тамані Гол за контролю містом і не попирає ніякого кандидата на мейора.

В ОБОРОНІ ЗАМУЖНИХ ЖІНОК.

ВАШИНГТОН. — „Ди Нешенел Вімен Парті" віднеслася до президента Рузвелта з апелем здержати усування замужних жінок з урядової служби.

ПРЕЗБИТЕРІЯНИ ПРОТИ ТАМАНІ ГОЛ.

НЮ ЙОРК. — Презбитеріянські провідники, як заступники 70 церков у Ню Йорку і Бруклині, рішили всіми силами поборювати Тамані Гол при виборах мейора міста.

ПОЛАГОДЖУЮТЬ ЦУКРОВИЙ ХАОС.

ВАШИНҐТОН. — Секретар Велес предложив цукрову угоду, яка має завести стабілізацію в цукровім промислі і яку потвердив президент Рузвелт. У тій угоді зазначено, що президент має право піднести або знизити довіз цукру з Куби на 2,000,-000 тон річно. Цілу продукцію обмежено до 7,000,-000 тон річно.

ЛИШАЮТЬ ФОРДА В СПОКОЮ.

ДІТРОЙТ. — До місцевої „Найри" в Дірборн, де міститься фабрика Форда, надходять жалоби на Форда від його бувших робітників. Та Вашингтон заказав місцевій „Найрі" мішатися в ті справи. Жалоби відсилають прямо до Вашингтону.

ЗАКІНЧЕНО КРАВЕЦЬКИЙ СТРАЙК.

НЮ ЙОРК. — Закінчено страйк 25,000 кравчинь спідного білля. Заробітні платні піднесено від 25 до 35%. Юнія вважає той вислід великою побідою страйкуючих.

З ХРОНІКИ НАШИХ СІЛ.

Це вже перейшло просто в історію наших сіл, що кожна суперечка за нарушену межу, чи взагалі за спір, связаний із землею, кінчиться бійками, а ці знову смертю. Останній такий випадок трапився в селі Брусти, пов. Косів, між двома мешканцями: І. Кіщуком і П. Гращуком. Оба ці сусіди жили від довшого часу в незгоді, а причина: нарушення межі. Оноді, коли Кіщук переходив через поле Гращука, цей вибіг зі сокирою і вдарив його з такою силою, що перетяв йому дужку і карк. Кіщук згинув на місці. Подібний випадок, теж на тлі суперечки за землю, трапився в селі Мединя, пов. Калуш. Там прийшло до суперечки між І. Іванчуком і М. Піхуляком. Підчас суперечки Іванчук проколов Піхулякови груди і цей помер після двох годин муки внаслідок упливу крови.

НЕПОРОЗУМІННЯ НА ЦЕРКОВНОМУ ТЛІ.

В селі Орані, хотічівської волости, на Володимирщині, з невідомих ближче причин православна духовна влада засуспендувала пароха, свящ. Кіндрата Лавренюка. З цього приводу між парохіянами в Орані і приписному селі Ласквий повстав розкол: одна частина була за нового священика, що вже прибув і приступив до виконування своїх обовязків, а друга — за о. Лавренюка. Домагання останніх, щоби о. Кіндрат залишився на місці, церковна влада не виконала і їх собі легковажила, наслідком чого дійшло до того, що частина незадоволених зголосила своє приступлення до польського „народового костела". Аж тоді православні зверхники побачили, що не жарт і на день 14. серпня мали відбути в тих селах „місію". Та мабуть, як і не в одній подібній справі, вони будуть пізніми Іванами!...

ГИНУВ З ГОЛОДУ, А МАВ У СІННИКУ 55,000 ЗЛОТИХ.

У Варшаві при вул. Павовій 33, переводила поліція ревізію у професійного жебрака, Шлями Райнгольда, під замітом, що він переховує крадені речі. Крадених річей не знайдено, але знайдено в сінннику 55,000 зл. 100-злотовими банкнотами. При цьому слід згадати, що Райнгольд жив у такій нужді, що примирав з голоду.

СМЕРТЕЛЬНИЙ БІЙ СТО МОЛОДЦІВ ЗА ОДНУ ДІВЧИНУ.

В Сербії в одному селі біля Банялюки прийшло до кріваво бійки між двома юрбами парубків. Парубки з того села залицялися всі до одної дівчини, що вважалася в цілому окрузі за красавицю. Згодом поділилися вони на два табори і виповіли собі війну на ножі. Оба табори, в силі по 50 людей кожний, вийшли на поле і на даний знак кинулися на себе з ножами. У висліді бійки були 3 вбиті і 50 ранених.

ПОКАРАЛИ ЗА ВІНЕЦЬ.

Тернопільське старосто покарало Павла Пилипова на 2 місяці арешту і 40 селян, у тому 2 жінки, по 7 днів арешту, всіх з Петрикова, за те, що вони нібито підчас Зелених Свят положили вінець на могилі бл. п. П. Голояда і викликали демонстрацію. Всі засуджені звернулися до суду.

З НЕВІЛЬНИКАМИ РОБЛЯТЬ, ЩО ХОЧУТЬ.

Ленінградська „Красная Газета" повідомила своїх читачів про зміну умовин пренумерати і продажи поодиноких чисел. Зміна полягає в тому, що читачі мусять крім грошевої оплати звертати видавництву прочитані примірники. Брак паперу там, де існують величанські простори лісів!

ПІШКИ З ТАШКЕНТУ ДО БУЧАЧА.

До Бучача вернулися після 18-літньої неволі в Росії Г. Пульмутер і М. Пуріц. Оба згадані полонені попали до неволі ще підчас облоги Перемишля 1915 р. 18 літ перебували вони в Ташкенті і не знали майже нічого про всі політичні переміни після світової війни. Між іншим розказують про жахливу нужду, що панує тепер у Совітах, про те, як масово гине українське селянство і як поширюються внаслідок нужди й голоду ріжні пошести. З совітського раю вони йшли пішки 3 роки і виглядають як живі трупи.

СКОК СВИНІ З ЛІТАКА.

В злуці з літаками вже мали місце ріжні сензації, карколомні штуки і скакання як чоловіків так і жінок у легкопадах, але щоби на такі скоки відважилася свиня, то ще ніхто про таке не чував. Всеж сталося і таке.

Не зважаючи на протести Товариства Недопускань Жорстокостей супроти Звірят, свиню, вбрану в легкопад, таки взято підчас вистави в Меріленд, Онт., на літак, і коли він піднісся вже доволі високо, то „примушено її скочити". У повітрю лише захрунькало і свиня помало, з розложеним легкопадом, почала спадати на землю і зовсім щасливо стала знов на свої власні ноги. Власник навіть твердить, що свиня з такої несподіванки була зовсім вдоволена.

ЗА МИЛОСЕРДЯ ЗАПЛАТИВ 205 ЗЛОТИХ.

В Дрогобичі приступили на вулиці до С. Шаца якісь два чоловіки й почали розказувати йому несотворені річі про страхіття, які переживають тепер Жиди в Німеччині. Про себе розказували, що їм вдалося втекти з концентраційного табору, та що в ньому пережили вони правдиве пекло. Так розказуючи, попросили його, щоби він заміняв їм німецькі марки на польські гроші. Шац урадуваний, що може таким „мученикам" піти на руку, замінив їм 121 марок на 205 зл. Згодом однак дуже болючо розчарувався, бо марки ці, як довідався, були усунені з обігу ще в 1924 р., а згадані „мученики" це собі звичайні обманці.

СЛІДАМИ „СТШЕЛЬЦІВ".

В Селиськах, пов. Львів, „пшиспособенські луговики", нікого не бояться. Про це свідчить от хочби факт, що нічю з 19 на 20 серпня ц. р. вибралися пять „героїв", Гринько Сойка, Лев Петрів, Степан Процак, Іван Сарабун і Василь Луковський, в чужий сад на яблока. А коли нанятий доглядач саду, Іван Залізняк, хотів їх прогнати з чужого саду, напасники кинулися на нього і смертельно його побили. Залізняка в безнадійному стані відвезено до шпиталю. Напасників арештовано.

АРЕШТУВАЛИ КОРОЛЯ ЗЛОДІЇВ ДОРОГОЦІННОСТЕЙ.

В Мангаймі (Німеччина) арештувала поліція після довгих зусиль 34-літнього Ерика Ранольда, який обікрав золотарів майже у всіх більших містах Европи. Останніми часами відсиджував Ранольд кару в Йоахімсгалю за крадіж самоцвітів вартости 110,000 марок. У хвилині, коли його прихопила поліція, знайдено при ньому брилянти вартости 25,000 марок.

ФЕРІЇ ЗПЕРЕД 2,000 ЛІТ.

В Помпеї і Геркулянум відкопано доми, на мармурових стінах яких знайдено написи туристів. Деякі написи свідчать про те, що в тому часі були кожного року шкільні ферії та що учні відбували масово прогульки. Напр. один учень пише: „Так захопилося вашою красою Помпеї моє серце, що кожного року прийду, щоби вас побачити". Другий знову пише на мурах міста Геркулянум: „Стомлений подорожю кількох миль, відпочиваю разом з товаришами в розкішній тіні пальм".

ХОЧЕ ВИКОПАТИ 12 МІЛІОНІВ РУБЛІВ.

З Харбіна повідомляють, що якийсь Білорусин, В. Александров, зголосився в японському консуляті в Харбіні з проханням, щоби йому дозволили відкопати 12 міліонів рублів у золоті, які колись підчас облоги Порт Артура закопала згодом команда згаданого міста. Александров твердить, що знає докладно, в якому місці знаходиться крийвка. Консулят, очевидно, погодився на його прохання і дав йому навіть поміч у людях.

СКАРБ У КОЖУСІ.

У Вашиватичах, пов. Перемишль, вломилися до комори В. Зубика якісь невідомі злодії і забрали кілька дрібних річей з гардеробу і два кожухи. Найбільш болючо відчув Зубик крадіж 500 зл., які він зашив був в рукави кожуха. Здогадуються, що про цей схов знали злодії та що їм ішло не про те, щоби вкрасти кожух, тільки про „скарб", який Зубик у ньому переховував. Є сліди, що злодії походили з Перемишля.

ПЕС ВИГРЕБАВ ТРУПА ДИТИНИ.

В кольонії Козляковичі, пінського пов., пес вигребав і розшарпав на куски трупа новонародженої дитини. Згодом виявилося, що матірю тої дитини була Марія Пашуківна з тоїж кольонії, яка по народженні, дитину задушила й закопала. Її арештували і відставили до тюрми.

АНҐЛІЙСЬКА ПРЕСА ПОДАЄ НОВІ ДАНІ ПРО ГОЛОД НА УКРАЇНІ

БОЛЬШЕВИКИ РОЗСТРІЛЮЮТЬ ГОЛОДНИХ ЛЮДЕЙ ЗА КОРИСТАННЯ ВЛАСНИМ ЗБІЖЕМ.

ЛОНДОН (Анґлія). — Українське Бюро подає чергову низку витягів з анґлійської преси, яка пише про страхіття голоду на Україні та про червоний терор, котрий большевики поширили особливо в часі останніх жнив. „Дейлі Телеграф, подаючи відомости про голод на Україні, наводить приклади, що село Заливанщина ще в 1932 році мало 3,500 мешканців, а тепер з них уже вмерли 2,000; в селі Немиринці лишилися чотири до пять родин із 700 осіб, які там жили у 1932 році.

Газета „Йоркшир Обзервер" пише між іншим: „Коли хто хоче пізнати, що означає переслідування, нехай поїде на Україну та сам придивиться червоному теророви при його роботі... Ті, що студіювали всякі страхіття, втратять гарну нагоду, коли не звернуть уваги на Україну в цей час — на державу в якій дійсно розстрілюють людину за те, що вона візьме кілька зерен збіжа, яке сама сіяла на власному полі. Розстрілює їх не кілька фанатиків, але дійсно, леґально й офіційно — влада".

БОЛЬШЕВИКИ ОБДИРАЮТЬ НАСЕЛЕННЯ ДО НИТКИ.

МОСКВА (СССР). — Большевики рішили змінити свою фінансову політику. Дотепер вони для купівлі за кордоном машин та ріжних фабрикатів і сирівців позичали гроші в чужинців на короткий час, платячи разом з тим непомірно високі проценти та старалися вивезти й продати за кордоном усе, що лише дістануть. У цьому році вони думають випустити спеціяльні бонди й на них „позичити" гроші в свого населення.

Крім того большевики тепер укладають пляни здобуття золота в значно більших розмірах ніж дотепер добували його що року. Врожай збіжа в біжучому році також піде в значній скількости на збільшення державних фондів, а тому влада пляное вивезти й продати якнайбільше збіжа за кордоном.

КАЖЕ ПРО НЕБЕЗПЕКУ ВІЙНИ.

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — Предсідник Ради Ліґи Націй, норвезький премієр міністрів, Мовінкель, відкриваючи засідання Ради, звернув увагу на те, що вся Европа тепер жиє в напружено-передвоєнному стані. Він каже, що воєнні хмари вже дуже низько нависли над цілою Европою й тому кликав усіх учасників Ліґи Націй зрозуміти небезпеку цього стану й приложити всіх старань, щоб не допустити до нової світової катастрофи.

ТОРҐЛЄР ЗАПЕРЕЧУЄ СВОЮ ВИНУ В ПІДПАЛІ РАЙХСТАҐУ.

ЛЯЙПЦІҐ (Німеччина). — Комуністичний лідер у Німеччині, Торґлер, на суді зприводу підпалу райхстаґу заперечує обвинувачення його та партії в посередньому чи безпосередньому підпалі будинку райхстаґу. Він говорить, що такого питання не піднощено ніколи в комуністичній партії й що це діло інших рук. Він рішучо відмежовує себе та комуністичну партію від Голяндця Любе, якого арештовано як безпосереднього підпаляча.

Торґлер тримає себе в суді гідно й позискав симпатії навіть суддів. Він є ветераном Великої Війни й робить враження інтеліґентної людини, що нагадує аскета. Симіясчне сидження у вязниці так виснажило його, що йому було дозволено зізнавати в суді сидячи на свому кріслі.

НІМЦІ ІЗОЛЬОВАНІ В ЛІЗІ НАЦІЙ.

БЕРЛІН (Німеччина). — В урядових кругах занепокоєні тим, що німецькі делеґати в Лізі Націй цілковито ізольовані від інших делеґатів. Перший раз в історії Ліґи Націй нікого з її членів не охороняли так пильно, як тепер охороняють німецького делеґата, міністра пропаганди Гебельса.

СТРАШНА ПОВІНЬ У ЮГОСЛАВІЇ.

БІЛГОРОД (Югославія). — Тут одержано ще не остаточні відомости про те, що в Хорватії та в Словінії почалася величезна повінь. Води з гірських потоків та річок у районі Любляни й Загребу залили понад 80 сіл і міст.

Наприклад, гірське місто Строґ залите водою на 100 стіп глибини, бо тут вода прорвалася через скелі. Вже нараховано 50 осіб, котрі загинули. Повінь поширюється далі.

ЯПОНЦІ БЮТЬ ЗНОВУ КИТАЙЦІВ.

ШАНҐАЙ (Китай). — Японські воєнні відділи почали свої операції проти китайських повстанців у полосі, яка за китайсько-японським договором має бути невтральною. Японці кажуть, що коли повстанці й китайські грабіжницькі банди не припинять тут своєї активности, то їх війська підуть аж до Пекіну.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЖИВІ ТРУПИ

В часі, коли наш нарід обєднується біля великої траґедії, викликаної насильним прилученням України до Москви, ожили трупи. Кацапська „Правда" взиває ввесь „русский" нарід в Америці не зробити тепер нічого такого, що пошкодилоб червоним катам з Москви добитися визнання в Америці. Бо для неї, що би не було, які би большевики не були, і як би вони кому не подобалися, то всежтаки вони збирачі „русских" земель! Так відзивається труп, національно здеґенерований уже до тої міри, що не в силі навіть тепер, коли міліони нашого народу вигинули з голоду, піднести голосу проти Москви. Такого звироднення не знає історія ніякого народу.

Мадярська сторона виховала нам подібну породу москвофілів. Користаючи з темноти наших братів іміґрантів із Закарпатської України, мадяронська інтелiґенція, головно духовенство, привикле служити кождому, тільки не свому народови, обявило себе тепер офіціяльно, торжественно, що „всі ми браття в русскости". Не можучи знайти виходу з суматохи, викликаної зприводу спору за целібат, а на ділі за свої власні шкірні інтереси, оте духовенство, бачучи свою програну, звернуло справу кудиінде: до радости, що обєднався ввесь „русский" нарід і заснував „Карпаторусский Союз", який обєднує і католиків і православних, котрі тепер готові до боротьби проти „врагов русского народа і русской культури".

„Русскость, русска культура і єдінство русского народа", це ті кличі, що мають тепер засліпити тих бідних парохіян, котрі давалися втягнути до боротьби мадяронів за їхні інтереси.

Очевидно, що з того великого обєднання „русских" не вийде нічого трівкого, бо мертвеччина ожити не може. Навпаки, таке поставлення справи може навіть принести користи для української справи й освідомлення іміґрації з Закарпаття. Отсе ті іміґранти мають перший раз нагоду децо просвітитися. Завдяки тій боротьбі вони вже пізнали дещо з таких річей, про які ніколи не чули. Цеж їм тепер говорять, що національність і релiґія це дві окремі річи. Цеж їх навчили глядіти критично на тих, на кого вони гляділи як на богів. А це вже поступ. А де між нами буде поступ і просвіта, там не буде місця для „єдінства русскаго народа". Особливо в теперішніх часах, коли то „єдінство" є оплачуване міліонами українських жертв. Бо болю тих жертв можуть не відчувати тільки кацапські й мадяронські трупи.

В. Р.

ТРУДНОЩІ ГІТЛЄРОВОГО РЕЖІМУ В НІМЕЧЧИНІ

II.

Frankreich siegreich schlagen! (Переможно розбити Францію). Цей клич німецької націонал-соціялстичної партії відомий з самого моменту заснування цієї партії 1919 року. Звичайно, провідник опозиційної партії, ставши на чолі державної влади, не може повторювати тих гасел, які були викувані для **внутрішнього вжитку,** на те, щоб притягнути до партії якнайбільше прихильників. Але безперечно, як раніше, так і тепер головним ворогом Німеччини лишається в очах Гіттлєра Франція та її союзники. Через те перші кроки націонал-соціялістичного уряду в Німеччині були намірені на те, щоб зміцнити союз фашистівських держав (Італії, Угорщини, Німеччини) для противаги французькому бльокови держав — Польщі Чехословаччини, Румунії, Югославії, Бельґії. Роблено спробу відірвати Анґлію від співпраці з Францією на полі міжнародньої політики.

Які наслідки принесли ці силкування нового німецького уряду?

З усією очевидністю пляни Гітлєра в заграничній політиці не здійснилися. Немало цьому пошкодила політика **бойкоту Жидів,** що провадиться в Німеччині. В цілім світі жидівський елемент грає визначну ролю в пресі та в міжнародній політиці. Німецькі Жиди за демократичного режіму в Німеччині зробили величезну роботу в цілім світі, щоб доказати державним діячам ріжних країн, що мирові договори треба змінити на користь Німеччини. Не один з тих міністрів антанти, що підписали були своог часу Версайський договір, вимагав скасування цього договору. В Анґлії перед приходом Гітлєра до влади була сильна течія ґерманофільська: визначні анґлійські діячі не ховали свого переконання, що, мовляв, Анґлія була через непорозуміння на боці Франції в часі світової війни і що Анґлійцям треба булоб стати на „другім боці барикади".

З проголошенням диктатури Гітлєра ці прихильні до Німеччини настрої в Анґлії зникли. Всі пригадують, яким скандалом скінчилася візита відомого Альфреда Розенберґа в Лондоні на весні цього року. Проти Німеччини нагороїжилась Франція з своїми союзниками.

Навіть маленька Данія, яка рішила була зовсім скасувати своє військо (бо воно, на думку спеціялістів, не може охоронити цієї держави від чужого нападу), навіть Данія, що сусідує з Німеччиною на півночі, збільшила свій військовий буджет для оборони проти Гітлєрової Нмеччини.

Мав Гітлєр змогу задержати давні союзні відносини з Радянським Союзом. Але й ці відносини зіпсувалися. Німецька вимога на лондонській конференції в червні, щоб Німеччині дані були „кольонії" на території большевицької держави, привела до розриву між Сталіном та Гітлєром.

Найдраматичніше складаються взаємовідносини між фашистівською Німеччиною та Австрією. Німецька Австрія, яка ще пів року перед цим завзято домагалася свого права на **злуку** (Аншлюс) з Німеччиною, тепер рішучо противиться спробам Гітлєра створити соборну Німеччину. Але найцікавіше, що в обороні самостійної Австрії виступає не тільки Франція, але й **фашистівська Італія,** та Італія, яку Гітлєр завжди уважав за найближчу приятельку Німеччини. Як видно, Мусоліні, хоч і приятелює з Гітлєром, але нізащо не хоче безпосередно сусідувати з Гітлєровою Німеччиною... Щоб часом не посваритися за якусь пограничну „грушу", як сварилися брати Карпо та Лаврін у повісти Нечуя Левицького „Кайдашева сімя". Цього літа дійшло до економічного бойкоту між Австрією та Німеччиною: отже **господарська війна** між двама німецькими державами! Навряд чи хто міг би назвати цей стан „успіхом" політики Гітлєра.

Ще гірше склалися справи на Сході. Меморіял Гуґенберґа в Лондоні примусив большевиків до нової орієнтації на Францію та її союзників. Комуніст Радек з Москви заявив підчас свого побуту в польській пристані Ґдині, що **радянські підводні човни будуть обороняти Ґдиню для Польщі проти Німецького нападу.** Французькі політики, міністри, журналісти їдуть на розглядини в державу Сталіна. Сам Пілсудський одержав від Сталіна запрошення відвідати Москву. І в цей самий час найбільшого погіршення відносин між Москвою та Берліном фашистівська Італія складає договір про ненапад, приязність і **непорушність кордонів** з большевицькою Москвою!

Як бачимо, гітлєрівська Німеччина попала в міжнародній політиці в стан **ізоляції,** яку ніяким способом не можна назвати "splendid isolation". І не диво, що в цих обставинах у військових і політичних кругах деяких сусідніх держав повстають пляни **превентивної** (попередньої) **війни** проти Німеччини. Не ждати поки Гітлєр буде готовий до війни, а вдарити завчасу, з надією на повний успіх такої війни. Сучасна Німеччина — це найкритичніше місце цілої европейської й навіть совітської ситуації.

В. Р.

ПАМЯТАЮТЬ ЗА ПОМЕРШИХ З ГОЛОДУ І ГОЛОДУЮЧИХ

В день національного смутку 11 вересня ц. р. запросило в Берліні гр.-кат. душпастирство в Німеччині в 6 год. вечер в церкву Марія-Шуц на панахиду по замордованих і померших з голоду на Великій Україні. На цей зазив явилася без ріжниці партій і віроісповідань ціла українська кольонія. На зворушливе запрошення душпастирства відгукнулися також представники грузинського, азарбейджанського, туркестанського й інших народів, котрі, як і ми, тяжко страждають під большевицьким ярмом. Явилося також багато Німців-католиків, при чім берлінський епископський ординаріят виделеґував свого заступника, крилошанина о. пралата Ліхтенберґа.

На початку прочитав о. д-р Вергун по німецьки відозву українських гр.-кат. владик у Галичині, а потім виголосив німецьку проповідь, у якій, зясувавши заслуги українського народу в його історичній боротьбі проти східньої анархії, з великим піднесенням і чулістю звертався в імя гуманних і християнських ідеалів до культурного світа з напімненням його моральних обовязків супроти наших страждаючих під московським терором братів та інших поневолених народів. Після проповіди та відслуження панахиди відбулася збірка, яка дала 26.50 марок.

Тогож самого дня вечером улаштувала Українська Громада в Німеччині протестаційне віче, яке відкрив голова Громади, о. д-р Вергун. Секретар Громади, д-р Б. Крупницький, подав напрямні лінії праці над несенням допомоги голодним братам на Україні, зауваживши, що крім звернення до ріжних міжнародніх установ, як Червоні Чрести, Союз Націй і т. д., доконче потрібно, щоб усі Українці без ріжниці віри зверталися до св. отця папи римського, як до установи, в якій зосереджена совість світа. Головою Громади була предложена й одноголосно принята слідуюча резолюція: 1. Ми протестуємо перед цілим культурним світом проти засудження українського народу на голодову смерть та проти знищення московським урядом української церкви. 2. Ми протестуємо проти вандальської економічної політики большевиків, яка засудила вже міліони наших братів і сестер на голодову смерть. 3. З побожністю слідкуємо ми за хресним шляхом наших братів у Радянській Україні, подивом наповнює наші серця героїчна стійкість, з якою боряться вони проти чужого Українцям і їм накиненого комуністичного режіму.

Ми запевнюємо наших братів, що наш звязок і єдність з ними є непорушні і такими зостануться навіки, не вважаючи на всякі кордони і перешкоди.

Пошануванням, через повстання з місць жертв большевизму й відспіванням національного гимну закінчилося протестаційне віче і день смутку української кольонії в Берліні. Підчас віча зібрано коло 70 марок.

Дня 23 липня на Службі Божій в Бремені, 30 липня в Ґрімен коло Штральзунду, 27 серпя в Гемелінґен підчас проповіди відчитував о. д-р Вергун глибоко діймаючу відозву наших владик про голод на Україні. Тому що по містах майже всі наші робітники без роботи, не збирано жадних датків, тільки в Ґрімен, де зійшлися польові робітники, які покищо мають працю, зложено на допомогу голодуючим 9.50 марок.

Зворушуюче було дивитись, як наші робітники, як в Ґрімен так і в Берліні, витягали останні сотики з кишені, щоб хоч найменшою лептою прийти на поміч голодуючим.

В Берліні Громада веде також збірку між українською кольонією для потерпівших від повені в Галичині. Функції Комітету Допомоги Голодуючим на Україні веде під цю пору Управа Української Громади в Німеччині з осідком у Берліні.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

Дописів не звертається. Того не робить ніяка редакція. І не треба вимагати того від „Свободи".

Редакція не має на листування часу, щоби вести з дописувачами і доказувати їм, чому їх дописи не можуть бути поміщені. Годі вимагати від редакції „Свободи" того, чого не в силі виконати часописи, де працюють тисячі людей.

СТАРОДРУКИ ДЛЯ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ УКРАЇНИ.

Проф. д-р В. Сімович передав у дарі Музеєви кілька давніх церковних видань, чим збільшив музейну збірку стародруків. У цій збірці є такі рідкі видання як Літурґікон aбо Служебник Львівський з 1666 р. Серед переданих проф. Сімовичем матеріялів є такі: Молитвослов албо Требник, виданий у Львові 1682 р.; другий Требник Віденського видання 1795 р.; далі два Молитвослови єрейські (Требник і „Полустав") Київського походження XVIII в.; нарешті два записники гр.-прав. консисторії в Чернівцях з відписами розпорядків австрійського уряду та церковної влади й т. і. в рр. 1784—1794 і 1800—1810; текст записів румунський, але кирилицею. До переданих матеріялів проф. Сімович додав докладний опис кожної книги.

Г. Ф.

ДУРНІ МІЩУХИ

Гриць Кульбачук скавулів. Скавулів так, як голодна, ще й бити хлопська собака. Причини були у Гриця подібні причинам, через які звичайно скавулять хлопські собаки.

І Гриць був голодний, бо прийшов передновок. Він був голодний, його жінка була голодна і діти були голодні. Голодувала ціла хата. Хоч голодували всі в хаті, очевидно й пес, то не всі скавуліли. Скавулів тільки пес і сам господар. Собака скавуліла з голоду, господар з іншої причини.

Хтось гадав би, що Кульбачука бє жінка і його боліло так, що аж скавулить. Та то не жінка била його. Його побила недоля... болів зуб. Біль такий був сильний, що Кульбачук дурів. Лиш коли голосно йойкав і скавулів, йому здавалося, що біль троха потахає. Так він скавулів уже цілий тиждень. Бігав по полях і скавулів. І в ночи виходив на двір, бо в ночи боліло найгірше. Жінка й діти не могли видержати разом з ним в хаті. Щоби своїм зойком на ніч не виганяти зпід стріхи цілу родину, Гриць сам виходив ночувати надворі або в стодолі, закинувши на себе кожух.

— Вже віджалуй того ґульдена і йди до доктора! — промовила жінка, коли з болю Гриць вже став дуріти і вирвав з плота пару добре вбитих колів.

— Віджалувати ґульдена? — відповів Гриць. — Ще лиш три ґульдени маю. Ти, Параню, знаєш, що то на картоплі. Що наші діти будуть їсти, як я того ґульдена кину в болото?

— Може доктор поборгує?

— Він?! Як перед ним не покладу ґульдена, то й не глянe на мене.

Коли біль зуба ставав щораз більший, коли Кульбачук вже не йойкав і не скавулів, а кричав і ревів, жінка таки випхала його до міста, зі срібним в кишени.

Шкандибає Гриць дорогою і дивується, що біль троха потах.

— Мабуть, як то дуже часто буває, зуб злякався доктора, — погадав Гриць. — Може біль цілком потахне і я вратую мого ґульдена? Я знаю, що це не довго було би, бо діравий зуб знов зачне боліти і докторови таки треба буде дати срібного, щоби вирвав. Та добре було би, як би з тим зуб заждав, аж коли я вже буду мати нову картоплю і серпом або косою щось зароблю.

Хоч як бідний Кульбачук просив Бога, щоби біль зуба відклав на пізніше, то зуб таки далі болів, тільки що не так сильно і Гриць вже не скавулів і не йойкав. Він далі то говорив голосно, то лиш думав:

— Ґульдена за один зуб! За діравий зуб цілого срібного! Терпи, ще й плати за це! То не жарти, як доктор тягне зуба. То смертельний гріх за таке брати гроші! Коби то лише шістку. А то лупить цілого ґульдена. І земля не розступиться під ним!

Гриць ішов хвилю, нічого не думаючи, і знов зачав:

— Добре було би, коли би було так, як сказав наш лісничий, котрого дуже часто болять зуби. Він сказав, що повинно бути таке право:

„Як доктор кому рве зуби, то за біль повинен від зуба давати гальбу пива, від черенного зуба дві гальби".

— Як би було таке право, то всі мочиморди бігли би до доктора, щоби їм виривав зуби!

— Кульбачук зайшов до міста і опинився в ринку, де була хата доктора. Станувши перед хатою, Кульбачук жахнувся. Він неначе чув, що з вікна доктора хтось кричить до нього:

— Ходи но сюди, ходи! Тебе тужно вижидають великі кліщі.

Кульбачук почіхався за вухом.

— Може би таки не йти? — погадав. — Болить, псякров, та вже не так дуже. Троха підожду, може біль потахне і цілком устане?

Доктор мешкав на поверсі. На долині хати були крамниці. Призираючися крамничним виставам, Кульбачукови пройшов би час. В хаті доктора був крам різника, що торгував свининою. За вікном була всяка свинина. Була шинка, ковбаса, кишки, сальцесон, ковбаски, солонина, похребтина, реберця, гижки... Що зі свині мож було мати, все те пишалося за вікном різника.

Позираючи на всі ті скарби, відгороджені від Гриця склом, Гриць аж тепер відчув, який він бідний. Мясо Гриць їв, не так їв, як лиш покушав, ще на Великдень. Нині, то й бульбяної юшки не їв. З хати вийшов без снідання. В його животі бурчало.

— Чи не ліпше було би за того ґульдена наїстися тих ковбасок, ще й до хати занести? Доктор возьме ґульдена за зуб, наче би срібним стрілив собаці під хвіст!... Може справді вратую перед доктором того срібного?

Кульбачук ще хвилю розкошувався видом свинини за вікном і пустився обійти ринок, щоби біль зуба мав час причаїтися. Ідучи, ставав перед кождою крамницею і призирався, щоби знати, які то річи купують ті люди, що мають гроші. Інакше не знав би, чого то він не годен купити; ні тепер, ні коли інде. Обійшовши ринок, знов опинився перед крамницею різника і знов задивився на свинину. Найбільше його очі притягала до себе купа білих ковбасок. В його животі цигани стали вже цілком голосно сваритися. Його зуб все ще болів, та не так дуже, як дома. Він став міркувати:

— Адже розумніше було би за ґульдена взяти ковбасок, ніж того ґульдена дати за виривання зуба! Коби то знаття, що той зуб зробить. Розболиться наново, чи біль до решти потахне і того срібного защадить для мене?

Коли так шлунок Кульбачука сварився з його черенним зубом, хто має дістати того ґульдена, різник стояв на порозі і видів, як ласо Гриць позирає на ковбаски. Домірковався, що хлоп голодний і важить на ті ковбаски. Він промовив до Гриця:

— Чого ви, куме, стоїте тут і лиш дивитеся на мої ковбаски? Може гадаєте, що вони несвіжі? Свиня щойно вчера смерком зарізана. Повишпортуйте свої шісточки і зайдіть до мене на пару ковбасок. До них і пляшку пива можете дістати у мене.

Кульбачук не хотів показати, який він бідний. Хоч троха не вмлів з голоду, ще не рішився лишити зуб у щоці. Він з легковаженням рушив раменами і відповів різникови:

— Пару? Ось таких малих глист лише пару? А то наївсь би! Пожививсь би, як пес мухою!

Така відповідь розсердила різника. Безкарно ніхто не смів глузувати з його ковбасок. Він відрізав злісно:

— Но, но! На щож у хлопа такий широкий ремінь поперек черева, як не на те, щоби його стягати неначе ту порожну мошонку?

Тепер знов різник оскорбив і зневажив хлопа. Кульбачук думав над підповідю, від якої різникови в пятах застигло би. Він відповів сердито:

— Ви сховайтеся з вашими ниточками! Пів тузина таких ковбасок нема що брати на один черенний зуб.

В тій хвилі зуб Кульбачука кріпко заболів. Мабуть згадав його не в пору. Одночасно Грицеви млосно стало в животі. Різник знав, що Гриць лиш так дується і що він троха не вмліє з голоду. Вийшов цілком з крамниці на хідник і, станувши перед Кульбачуком, сказав:

— Куме, не брешіть так! Я хотів би видіти, як то ви пропхаєте до свого шлунка пів тузина моїх ковбасок.

Хлопови одночасно заболів сильніше зуб і з голоду в животі обізвалися болючі кольки.

— Котрий біль побороти тим ґульденом? — думав Гриць. — Біль зуба, чи біль порожного шлунка?

Гриць ще ніколи не стояв на такім роздорожу, не знаючи, котрим з двох шляхів пуститися.

— Ґульдена занести до доктора, чи до різника?

Мало який чоловік переживає таку страшну внутрішню боротьбу. Кульбачук ще раз глянув на табличку з іменем доктора, прибиту при вході до хати, і в його голові виринула нова думка. Загадав різника надути. Відвернувшися будьто щоби відійти, сказав через рамя:

— Пів тузина? Не виплатиться вступати до вас. Я й цілий тузин зїв би, як би хотів. Та я не хочу.

Різник аж присів і сплеснув долонями.

— Тузин? Ви зїли би цілий тузин? Одну пару по одній і не встаючи від стола?

— Цілий тузин. Для мене це забавка. Тільки мушу закусувати хлібом і попивати пивом.

Різник вхопив Гриця за полу і, не пускаючи його, сказав:

— Ходіть до мене! Як втнете таку штуку, то я за мої ковбаски грошей від вас не возьму. Дарую їх вам, ще й додам бохончик хліба і пива, кілько випете.

— Дарунків не приймаю! — відповів Кульбачук гордо. — Хіба, вигравши заклад, як схочете заложитися.

— Добре! Що за заклад?

— Моя голова! — гукнув Кульбачук.

— Ха, ха, ха! — зареготав різник. — Свинячі рило я використав би. Хлопський лоб до нічого непригожий. Він затвердий, не зваривсь би.

Кульбачук витягнув до різника руку і каже:

— Заложімся! Я не жартую. Як ви програєте, то пропали ваші ковбаски і заплатите за пиво. Як я програю, то... що ви дістанете від мене?... Хі, хі, хі... То... коли не хочете моєї голови, нехай буде ваш... мій черенний зуб. Ви лиш заплатіть доктора, щоби вирвав.

Різник втішився, бо погадав собі:

Тож то буде сміху, як про-

УКРАЇНСЬКИЙ ІНТЕЛІҐЕНТ

(До дискусії на тему, яка відбулася на Зізді Професіоналістів у Шікаґо в днях 18. і 19. серпня ц. р.).

Це природна річ, що одиниці з освітою і широким світоглядом вибиваються наперед і перебирають провід у громадянстві. Завдання українського інтеліґента є таке як і інтеліґентів інших народів. Крім того воно ставить до нього, як сина поневоленого народу, ще й інші вимоги. А коли взяти під увагу, що ми на еміґрації, то це ще більше комплікує становище нашого інтеліґента.

Інтеліґент наш в Америці, ставши горожанином цього краю, мусить і повинен виповняти те все, чого цей край від нього вимагає. Разом з тим, він не може забути, що він Українець, та що з того боку спадають на нього ще й інші обовязки. Він мусить бути поступовим і відпорним на всі впливи, які нівелюють його звязок з краєм, з котрого він сам походить, або з котрого вийшли його родичі.

Інтеліґенція повинна надавати напрям усій роботі. А надати його чи впливати тільки на нього може вона при помочі преси. Часописи виказують, що думає інтеліґенція, чим вона займається, чого домагає.

Це, що інтеліґенція поділена на партії, не є ніяким лихом. Партії мусять бути і мусять бути ріжниці в поглядах. Та партії повинні доповнювати себе, скріплювати народню роботу, урівнородновити її. Коли ж ті партії тільки гризуться і нищать себе взаїмно, то певно, що вони для іміґрації шкідливі. Вони не виробляють нам доброго імени перед американським народом. Ні не збогатять нашого життя.

Інтеліґенція є відповідальна за всі недостачі в нашім життю, які можна виправити пресою. Бо або інтеліґенція не користала в тім напрямі з преси, або її надуживала для своїх і особистих порахунків.

Можна ріжнитись у поглядах, але ті ріжниці не можуть переходити в грубу ненависть. Це відноситься головно до ріжниць у релігійних переконаннях. Ціла полеміка про церковні доґми, про те, яка церква ліпша, якщо її ведеться в пресі чи на вічах, не приносить ніякого хісна. І інтеліґенти повинні це залишити. Інтеліґенція повинна знати, що є певні засади, які обовязують усіх, до якої хто партії не належав би. Це є у першу чергу засади джентельменства. Положення українського інтеліґента є дуже важке й скомплікуване, особливо, коли він хоче бути добрим Американцем, чи Канадійцем. Дві культури на нім тяжать. І вже з того боку його поведення мусить бути відмінне від того, хто звязаний тільки з американською чи канадійською землею.

Коло 750,000 українських робітників-іміґрантів в Злучених Державах і коло 400,000 селян у Канаді видали в останніх часах понад 300 нових, молодих інтелектуальних сил. Як на початок це не так зле. Треба тільки сили обєднати, а можна осягнути багато доброго. І треба навязати звязки між ними і між інтелектуалами рідного краю. Все те підкреслювали у своїх промовах на Зізді д-р Мишуга, ред. Чиж і проф. Грановський.

Тепер треба нам згоди і пляну праці. Товариство Професіоналістів має саме у своїй цілі обєднати наші інтелектуальні сили при помочі товариських зіздів, конгресів, нарад, особистого контакту і виміни думок при помочі преси. А згодом возьметься за видання доброго українського словаря й доброї граматики в англійській мові.

Тож, українські інтеліґенти, до праці!

Д-р Г. Г. Скеґар,
Шікаґо, Ілл.

ФРАНЦУСЬКА ПРЕСА ПРО СТРАХІТТЯ ГОЛОДУ НА УКРАЇНІ.

Кореспондент французького „Матен" мав нагоду говорити з Мартою Стебало, селянкою з України. Пані Стебало вже від 1913 року живе в Америці і оттепер разом з чоловіком поїхала, вже як американська горожанка, відвідати рідню на Україні.

14-го липня Стебали приїхали до Москви. **В Москві голоду не відчувається.** З харчами є тяжко, але дістати все можна. Звідтам Стебали виїхали до Київа. „Ми побачили, що місто змінилось мало, але, проходячи через нього, нас вдарив вигляд людей. Багато з них, особливо на передмістях, були опухлі від голоду. Інші йшли зігнуті, з розширеними очима й остовпілим зором".

Вмираючі села.

Але найгірше чекало наших подорожних на селі. Зпочатку вони поїхали на батьківщину чоловіка на Київщині. „Яке було наше здивування побачити замісць веселих, гарних сіл, які ми колись залишили, руїни. Ані одної квіточки, плоти розібрані, дерева без листя. Не чутно ані гавкання псів, ані клекоту курей: усюди мовчанка смерти".

Люди.

В селі подорожних зустрів натовп селян. Вони всі були страшенно опухлі. Тіло їх покрите гниючими ранами, від яких ішов страшний запах — тління. Вже від довшого часу вони їли виключно листя з дерев, деревну кору і траву. Та що найгірше: урожай є добрий, але до збіжа не вільно доторкатись. На полях стоять вартові з рушницями і безжалісно вбивають кожного, хто хоче зірвати кілька колосків. Мати чоловіка пані Стебало ледви пізнала свого сина. Як виявилось, вона вже від року не одержала нічого з тих посилок і грошей, які їй діти надсилали з Америки.

Звідтам поїхали на Поділля до села Писарівки, звідки походила пані Стебало. Але подорож була даремна. Вся її рідня вмерла з голоду.

З восьмисот мешканців села сто пятьдесять умерли протягом останніх двох місяців. З усіх дітей, котрі в цім році народились, ані одно не жиє. Більшість уже приходить на світ мертвими.

Ночували подорожні у знайомих, які це чудом лишилися при життю. Ці знайомі попередили їх, щоби вони не виходили на вулицю в ночі.

Пані не могла цілу ніч спати, бо діти щораз прокидалися з плачем і криком „Хліба, хліба, ми голодні".

Людоїдство.

На запит, чи правда, що є випадки людоїдства, господарі хати сказали: „Отже власне тому ми просили вас не виходити з хати в ночі; бо часто трапляється, що схудобілі від голоду люди кидаються на прохожих, мордують їх і їдять".

Подруже Кріпаків у селі Чагів вбило двоє власних дітей і зїло їх.

Одна стара жінка з Київа приїхала в село до дітей, щоби побачити свого внука, хлопця семи літ. Коли ввійшла до хати, побачила батьків дитини, що сиділи на лаві. „Де є мій внук?" Ніякої відповіди. Нарешті по довгім ваганню вони повели її до спіжарки. Там стояв великий баняк, а в ньому... вже посолені шматки дитячого тіла...

ФРАНЦУСЬКА ПРЕСА ПРО ВИНАХІД УКРАЇНЦЯ.

Український лікар встановлює докладно і швидко причини наших хвороб та ступінь інтелектуальних і моральних якостей.

(Переклад статті, яка була поміщена в „Paris-Soir").

Рідко трапляється, щоби до дослідників-предтеч ставилися з належною увагою їх сучасники. Так було з Амбруазом Паре, коли він почав переводити в життя принципи, з яких повстала сучасна хирургія, і з Ляеннеком, який винайшов спосіб оскультації хворих.

Таксамо і я гадав собі, що побачу якогось мрійника, коли вперше йшов до українського лікаря Біського, винахідника методи, яка, за допомогою спеціяльного апарату, дозволяє означувати стисло і в найкоротшім часі стан наших органів та ступінь наших інтелектуальних і моральних якостей.

„Acta non verba" — це моя девіза, сказав мені цей визначний лікар-практик. І взявся переводити пробу на моїм власнім організмі.

За чверть години доктор уже встановив всі подробиці мого стану, фізичного та психічного, і до того ще так докладно, що моє скептичне успособлення розвіялося вмить.

„Признаюся вам, пане докторе, що ви мене цілком приголомшили; яким чудом досягли ви цих результатів?"

— Тут ходить не про чудо, а про звичайне застосування певної методи, над якою я працюю від 24-рох років, і яка дає мені нагоду досягати цих результатів щоденно. Мені удалось встановити, що певні частини людського тіла, особливо голови, знаходяться в тісному звязку з нашими органами або з моральними та інтелектуальними якостями. Я зльокалізував і понумерував ці точки і тоді збудував мій діягноскоп, який нотує їх селюлярний спротив і, в такий спосіб означує стан наших органів і ступінь якостей.

„Але, пане докторе, чи не відіграє якоєсь ролі в цій методі певна автосуґестія або передача думки?"

— Лишіть це, пане: кожний лікар, що вивчив мою методу, може послугуватись не гірше від мене самого моїм діягноскопом, на якому гальванометр сам вказує результати досліду, що відкидає найменшу можливість особистої інтерпретації.

— Один приклад, взятий поміж тисяч, дозволить вам збагнути всі можливости, що дає моя метода: одна хвора, що від 10-ти років слабувала на подвійний ісхіяс, без жадного поліпшення стану, вилікувалась на протязі кількох тижнів з хвороби підшлункової железі лише завдяки моїй методі, яка дала змогу ствердити, що хвороба повстала на ґрунті поважного затроєння організму, що його наслідки та клінічні симптоми були цілком подібними до подвійного ісхіясу. Отже коли викрито та зліквідовано причину, то зникли і наслідки, так, що сьогодня хвора вже забула про колишні страждання.

„Ви ото це казали про можливість встановлювати ступінь якостей людини. Як це треба розуміти?"

— Це дуже просто — завдяки моїй методі і діягноскопови я можу за кілька хвилин, не ставлячи жадних питань, встановлювати інтелектуальні та моральні якости людини чи дитини, її здатности з погляду професійного, — все це в той самий спосіб, який ви бачили на собі кілька хвиль тому. Ось якраз цікавий приклад: батьки привели до мене дівчину, яку вони вчили різбарства, лише з тих міркувань, що батько сам є скульптором, хоч успіхи її праці були цілком незадовольняючі. Після моїх дослідів над нею виявилося, що артистичних здібностей вона майже не має, але, що вона є дуже здатною до фізичних наук та хемії. Тепер вона працює в лябораторії і виявляє великий хист у цьому напрямку.

— Ще цікавішим є те, що моя метода таксамо легко викриває всі злочинні нахили людської істоти. Так в одній вязниці в Брукселю (Німеччина) я мав нагоду досліджувати групу вязнів у присутности багатьох лікарів. Не розпитуючи їх ні про що, я встановив цілком стисло, за яку провину засуджено кожного вязня: крадіж, злодійство, вбивство і т. і.

„Чи ви не маєте наміру, пане докторе, зацікавити вашим винаходом ширші кола французького медичного світа?"

— Моя метода не могла залишити їх байдужими, і вже зібралася група лікарів, що з ентузіязмом поставилась до одержаних мною результатів і створила спеціяльний центр, де найтяжчі і застарілі хвороби можуть бути, коли не цілком вилікувані, то принаймні полекшені.

— Я це раз повторюю: перше як лікуватись, треба знати дійсну причину хвороби. „Хотіти", побороти хворобу, що її причина не є відомою, це те саме, що хотіти загатити річку, коли не є відомим місце, де вона бере початок". Моя метода дає змогу встановити причину і поставити точну діягнозу хвороби; завдяки їй, медицина має зробити великий крок наперед, а від цього можуть лише виграти як хворі, так і мої товариші-лікарі.

Цілком переконаний у тому, що мені довелось побачити і почути, я попрощався з доктором Біським і з лікарями, що були при нім, пригадуючи собі слова Ляйбніція: „Нічому не треба дивуватись, нічого не треба відкидати, а старатися все зрозуміти".

Християн Годфруа.

ПОСИЛАЙТЕ „СВОБОДУ" НА УКРАЇНСЬКІ СЕЛА.

Прочитавши „Свободу", не марнуйте її, не викидайте, а **вишліть нашим селянам на Закарпатській Україні**, бо вони вас цього просять. Пишіть до редакції „Свободи", а ми вам подамо село й читальню, куди будете висилати.

той заклад розійдеться чутка!

— Добре, — сказав. — Іду в заклад з вами. Дванацять пар ковбасок? Ви не годні зїсти стільки. Зуба не дарую вам, вийму. Себто доктор вирве його. Не позволю обиджати моїх ковбасок!

Подав руку і потягнув Кульбачука до своєї крамниці. Поклав перед ним дванацять пар ковбасок, пів бохонця хліба і розкоркував пляшку пива. Сів з боку і дивився, щоби Кульбачук якої пари не відкинув, або не сховав за пазуху, або в кишеню, або в холяву. Кульбачук сидів при столі під стіною і їв.

— Добрі ті ваші ковбаски! — сказав, проковтнувши другу пару і витягаючи руку по третю.

— Лиш одна по одній, то поволи підуть всі! — сказав, коли щезла четверта пара і він сягнув по пиво.

Різника став збирати ляк. Став потерпати, що хлоп справді міг би виграти. Та по пятій парі жерун розіпняв свій ремінь. Випив склянку пива і став сапати, кажучи:

— Чорт би їх взяв, ті ковбасочки! На око вони малі, та в шлунку мабуть пучніють. Вони там так, неначе каша, всипана до води в горшку.

Поклепавшися по череві, Кульбачук сказав:

— Там вже нема місця! Куме, я здаюся!

Різник аж догори підскочив з утіхи.

— Не казав я, що не втнете?! — крикнув. — Ваші очі, куме, більші, як ваше горло. Давайте його сюди! Ваш зуб... черенний зуб, як не хочете заплатити за ковбаски і за пиво!

— Таки не заплачу. Беріть собі зуб. Він ваш, бо ви його виграли.

Різник гадав, що хлоп його жадання бере за жарт і подумав:

— Заплатиш, небоже, як побачиш, що не жартую.

— То не заплатите? — різник спитав ще раз.

— Хіба лиш зубом, як доктор вирве його на ваш кошт.

— То ходім до доктора! Він таки в цій хаті.

Оба пішли до доктора і сказали йому, який був заклад. Кульбачук показав докторови праву щоку. Слухаючи про небувалий заклад, доктор витріщив очі. Глянувши Кульбачукови в рот, він вгадав, що хлоп перехитрив різника. Коли приступив до хлопа з кліщами, різник ще раз промовив:

— Куме, заплатіть за ковбаски, бо бігме, зуба не дарую вам! Хоч, платячи докторови, до тих моїх ковбасок ще доплачу, то бодай буду мати ту потіху, що ви стратите найліпшого зуба.

Кульбачук і не глянув на нього, лиш сказав до доктора:

— Ви, пане доктор, добираєтеся до мого черенного зуба такими малими кліщами? Не жалуйте найбільших, бо то на кошт різника. Він великий багач, має чим платити.

Різник хотів крикнути, що з зуба резиґнує, та вже було запізно. Кульбачук встав, поклонився і зараз вийшов.

— А то дурний хлоп! — сказав різник, подаючи докторови ґульдена. — Дав собі вирвати зуб за дурних кілька пар ковбасок.

Сміючися, доктор сказав:

— Подивіться, який той зуб. Він діравий і мабуть несказано люто болів його. Він вас надув.

Оглядаючи зуб, різник похитував головою, кажучи:

— Дотепер говорено: „на село людей дурити"! Відтепер ту поговірку хіба треба обернути, бо хлопи приходять до міста міщухів дурити.

Весело посвистуючи, Кульбачук вертався з міста. Він спекався зуба, наївся й напився, як ще ніколи в життю, і, як вийшов з хати з одним ґульденом, так з тим ґульденом ішов назад. Найбільше тішило його те, що так здурив зарозумілого міщуха.

І. Ерделі.

КРІЗА ТЕАТРУ.

Проба була в повному розгарі, одначе проходила якось прикро й невесело. Директор був наче не свій, актори сердиті, ба й на лицях акторів відбивався смуток і непевність із причини прикрих матеріяльних відносин театру.

Нараз отворилися двері й у супроводі директора ввійшов якийсь пан. На сцені затихло на хвилину, а потім далі відбувалася проба, одначе півголосом, бо всі одним вухом слухали, що говорить директор з невідомим молодим паном. Помало лиця випогодилися, бо хоч ніхто не чув щось певного, то всі були глибоко переконані, що той молодий чоловік, котрий говорить з директором, то ніхто інший, лише той спаситель, який поможе їх театрови.

Директор сів з молодим паном у першому ряді фотелів.

— Дуже тішуся, що ви потрудилися до нас — говорив директор, усміхаючися ввічливо.

— О, прошу, коли я не перешкоджую, — відповів молодий пан.

— Кожний справжній приятель мистецтва все був нашим любим гостем. Головнож тішить нас, що ви саме прийшли на пробу, коли ми працюємо. Так найкраще переконаєтеся, що моя мета, наша мета найчистіше, найсправжнїше мистецтво. Моє підприємство саме тому й попало в переходову скруту, що я не міг, не хотів погодитися з гіршим смаком широкої публики.

— Так, — сказав молодий пан.

Тимчасом директор говорив далі з одушевленням:

— І я знаю, що побіджу. Я відчуваю, що я близько моєї мети. Треба мені лише кількасот тисяч і все буде знову в порядку. Тоді прийде успіх, слава, триумф. Тих кількасот тисяч стануть мені дуже в пригоді.

Молодий чоловік дивився непорушно на сцену.

— Може хочете, щоби я запізнав вас із моєю трупою? — спитав директор і прикликав зараз управителя та всіх акторів, щоби їх представити молодому панови.

Молодий чоловік сказав кілька слів для чемности, розпрощався та вийшов.

Директор супровожав його до дверей.

— Коли матимемо честь знову бачити вас? — спитався його директор на відхіднім.

— Завтра, коли бажаєте собі, пане директор...

— Буде мені дуже приємно! Прошу дуже!

— До побачення, — сказав молодий чоловік і вийшов на вулицю.

Директор вернувся на сцену між акторів:

— Пощастило нам, пощастило...

— Справді? — спитав один із акторів.

— Так. То наш спаситель. Чи ви чули: завтра принесе гроші. Вісімсот тисяч. Саме тепер сказав мені. Чи ви не чули?

— Виглядає на дуже великого багача, — запримітила одна акторка.

— Багатий! Дуже багатий! — одушевлявся і далі директор. — Мені говорили, що він має яких трицять міліонів. Завтра принесе гроші. Так мені обіцяв! Чи ви не чули?

Ніхто, поправді, з акторів не чув тієї обіцянки, одначе всі вони вірили в правдивість директорових слів. Не лише вони, вірив і сам директор. Уже укладав собі пляни, розпоряджався грішми і був такий щасливий. І на лицях акторів зявились усмішки, бо вже не потребували журитися своїми платнями.

Тепер пригадав собі директор, що нині в полудне мусить заплатити рахунок за електрику.

— То дуже неприємна справа, дуже неприємна, — мимрив він. — Я вже нині повинен був узяти від нього яку тисячку. І так завтра дасть мені вісімсот тисяч. А тепер мушу ще нині якось порадити собі. Зате завтра, завтра...

* * *

Тимчасом молодий чоловік зайшов до парку та сів на лавці. Довго тут сидів задуманий. Вже було пополудне і всі люди з парку розійшлися на підвечірок. Молодий чоловік добув з кишені гаманець, заглянув у середину тай назад сховав його до кишені з гіркою усмішкою.

— Так я нині мусітиму лягти без вечері! — подумав із жалем. — А то з мене дурень! Таж я міг від того ввічливого директора театру позичити собі трохи грошей. Та коли я вже нині пропустив цю нагоду, то завтра візьму в нього на вечерю.

НЕБЕЗПЕЧНО Є В ПЕРСІЇ БУТИ ХОРИМ.

Про дивні лікарні в царстві льва та сонця. — Мерців заборонено краяти. — Студентам, які бажають знання, грозить небезпека.

(Дописувач чеського щоденника „Право Ліду", Богуміл Поспі).

АЛЬКАЛІЧНІ КВАСИ ДО ОЧЕЙ.

Наш господар, співчуваючи нам, сказав, що ми з того вийшли ще досить добре. Наприклад: До славного лікаря прийшов селянин і жалівся на біль жолудка. Коли почув, що косоокий пацієнт захорів, а зїв якусь незнану, принадну з вигляду страву, глибоко задумався, а вкінці сказав діягнозу, що очі пацієнта є причиною недуги. Привязав хорого до стовпа та накапав йому до очей алькалічних (пекучих) каплів — щоби, мовляв, більше не спокусили його їсти їдовиту страву.

На вулицях Керманшаху я бачив мулага (священика) на коні, що голосним ревом повідомляв про приїзд святого. Пополудні знайшов я того святого серед юрби забобонних, загорнених у чорні хустки, як еспанські інквізитори. Святий продавав чародійні папірці, пописані приповідками з корану, як універсальний засіб проти всіх недуг. Якась жінка хотіла сина. Святий звинув папірець у кульочку, яку вона набожно проковтнула. Приймаючи срібний тумен (томан — перська монета), святий радив жінці, щоби чоловікови давала їсти сильні страви три місяці, а коли це буде волею Аллага, дістане до трох літ сина.

Віра шиїтів не позволяє різати живих або мертвих правовірних. Ніяка державна лікарня не провадила хірурґії. Перські лікарі їздили на науку до Европи, щоби з операцій та краяння мерців навчитися про функції внутрішних органів. Як вернулися до Персії, не позволили їм займатися хірурґією, а деякі тайні випадки закінчилися траґічно для пацієнта.

КРАЛИ НЕБІЩИКІВ.

У медичній школі в Тегерані не було хірурґічної клініки, професори часто мусіли вдоволятися теоретичними викладами. В часописах часто взивали християн або жидів, щоби дарували трупів для анатомії. Якийсь Француз, котрого вдова мала в Тегерані книгарню, продав школі свого трупа за кілька тисяч томанів, щоби з нього могли вчитися студенти. Багато віродостойних Персів говорили, що студенти нераз украли небіжчика для тайної секції. Мулаги протестували також проти краяння трупів іншої віри. Влада боялася фанатичного духовенства, тому заборонила краяти трупів, хоч є прилюдною тайною (як усюди на Сході „прилюдну тайну" строго затаюють перед фанатиками), що трупів крають.

У Тегерані оповідають про професора, який хотів показати внутрішню будову людського тіла й до того потребував трупа. Студенти зачаїлися на похорон ґебра (визнавця вогню — зороастрійця) і в ночі закралися на кладовище, де труп був виставлений, щоби його зїли птахи. Сторож кладовища, як побачив кілька мрачних постатей, думав, що то чорти прийшли забрати проклятого на муки, та зі страху задеревів. Щойно пізніше, як котрийсь із студентів виговорився, все вийшло на верх.

ДІЯМАНТИ ТА МЕРТВЕЦЬ.

Один із старших лікарів у Тегерані оповідав пригоду із своїх студій. Гадаю, що шах Назір-ед-Дін покликав німецького професора, щоби вчив медицини на основі новітних досвідів. Професорови прийшлося боронитися з величезними трудощами. Доказував студентам, що без практичних вправ не можуть пізнати більшости недуг. Як серіозний учений, хотів студентам показати внутрішні секреції та мікроби. Раз викладав про якийсь екстракт із людського тіла. Студенти врадилися, що вистараються трупа.

Вкінці трапилася нагода. Купили в Жидів трупа й у домі одного студента порядно напалили під кітлом, щоби із вареного небіщика дістати бажаний екстракт.

Було це в літі, коли в Персії сплять на дахах домів. Одна сусідка запримітила великий дим. Місяць світив ясно, тому не могла побороти цікавости та підкралася до даху сусіднього дому. Коли побачила, що дах порожній та почула солодкавий запах вареного мяса, присунулася ще ближче, бо горіла з цікавости, яку то гостину готовить сусід. Крізь шпару, ах Боже, побачила студентів у плащах і мерця в кітлі. Колиж прийшла дещо до себе, прийшла до свого чоловіка та сказала йому, що в сусіда варять людину. Чоловік сказав, що певно фабрикують діяманти. Рано, як зійде сонце, повстануть із того плину дорогі самоцвіти.

— Біжи, хай нам дадуть повну миску, — сказала жінка чоловікови.

Хоч чоловік боявся, узяв миску та пішов. У половині дороги вернувся за більшою посудиною. Коли вже так, то хай оплатиться. Переліз через паркан і крикнув на переляканих студентів:

— Ви недовірки! Чортові спільники, сучі діти! Варите чоловіка, хочете робити діяманти, га? Ображуєте Аллаґа!

Даремно студенти пояснювали, що потребують екстракту для научних доказів свого професора.

— Хай Аллаг вас вкине в пекольний вогонь, брехуни! Коли не дасьте повну миску екстракту, піду й донесу на вас мулагам! Ах, Аллаг, будь милостив моїй душі... бо ти знаєш, що я не варив жида!

Студенти доказували, що дістали лише дуже небагато екстракту та щоби дати йому повне збанище, мусіли би зварити сто небіщиків.

Перс зчинив страшний бешкет, побудив сусідів, а ті цілу дільницю. Чоловіки узброїлися дрючками та ножами, жінки ходаками (якими бються при суперечках) і зі страшним криком пустилися за студентами, яким вдалося втекти в останній хвилині.

ЩЕ ОДИН ПОКАЗАВСЯ.

До відома всім Українцям!

(УП). Українська Пресова Служба в Берліні дістала від основника й першого голови тепер розвязаного большевицько-комуністичного українського товариства в Берліні, п. Д. Ф. Феркуняка, понижчу заяву для оголошення її в українській пресі цілого світа. Всі українські часописи просимо її передрукувати. УП не перебирає відповідальности за цю відозву.

ЗАЯВА.

Стоячи на становищі, що зміна політичного погляду людини, яка брала активну участь у політичному житті, повинна бути подана до публичного відома, заявляю слідуюче:

По докладному провіренні свого внутрішнього переконання відносно діяльности комуністичного інтернаціоналу взагалі, а комуністичної партії Західньої України, якої приклонником і активним співробітником я був, зокрема, стверджую, що комуністична партія не заслугує на довіря до неї широких працюючих мас. Її кличі про рівність, вільність і братерську співпрацю, соціяльне й національне освободження людства і т. п. є лише пустими фразами, що служать лише для обману мас і до підбурювання клясової ненависти й ворожнечі.

Масовими розстрілами в льохах ГПУ без ніякого суду, масовими засланнями на неминучу смерть у північно-сибірські тундри й іншими карами тероризує вона міліони працюючих, повертаючи їх в бездушну худобу.

Дійсність показала, що під інтернаціонально-централістичною покришкою ведеться огидний великодержавний націоналістичний шовінізм пануючої московської нації, поневолюючи недержавні нації та повертаючи їх в стан рабів-невільників гірш панщизняних часів.

Національна політика кровавого червоного Кремлю нічим не ріжниться від панування абсолютизму; навпаки, ця кліка злочинців, каторжників, засівши в Кремлю, постановила знищити все, що моглоб загрожувати її кровавому ремеслу.

Виходячи з заложення цеї жорстокої дійсности, зриваю ідеольоґічні звязки, (яких до річи я давно вже перестав бути приклонником) з комуністичним рухом (партією) і свою співпрацю з ним осуджую, як злочин супроти національно-визвольної боротьби моєї української нації. Для Українця, в якого серці жевріє ще хоч маленька іскорка любови до своєї поневоленої нації, не може бути місця в комуністичнім русі.

Підпис:

Дмитро Феркуняк-Григорович в. р., член-основник і бувший перший голова Культ. Осв. Обєднання Укр. Роб. у Німеччині, „Воля".

Берлін 7 вересня 1933 р.

Два мости.

— Сину! — каже слабим голосом рабін перед смертю до свого сина — заки замкну на віки очі, хочу дати тобі раду. Коли після довгого життя мусітимеш піти моїми слідами, по дорозі на страшний суд, побачиш два мости: один залізний, другий паперовий. Залізним мостом, самособою, схочуть іти всі невіруючі. Та це їм нічого не поможе, бо міст той під ними завалиться, а наші віруючі можуть спокійно перейти паперовим мостом, їм нічого не станеться. Будь усе вірний нашій релігії та йди за радами, які я все тобі давав.

Задуманий і зворушений син сидів при батьковім ліжку. Батько по хвилині, зібравши остатки сил, прошептав:

— Та для всякої певности ти йди залізним мостом!

—o—

— Знаєш, Ірко, як я малаб виходити замуж, то лише за мущину з бородою.

— Чому?

— Бо подумай лише, яким то треба бути терпеливим, щоби виросла довга борода!

Чудо.

До одної місцевости в Галичині приїхав рабін-чудотворець. З тієї нагоди Жиди з ріжних місцевостей чванилися, яких то чудес доказав рабін у них.

— То все ще нічого! — сказав один Жид, — наш рабін на моїх очах вчинив раз іще більше чудо. Раз їхав рабін із кількома старшими в отвертім повозі через Підгайці. Нараз із поверха одного дому якийсь хлопчище плюнув крізь вікно просто на рабінів капелюх. Обурений рабін підніс руку тай проклинає:

— За кару хай цей дім заразже западеться, а його мешканці хай згинуть під звалищами!

— Ми всі злякалися того проклону та зі сльозами просили, щоби за збитки дурного хлопця не погубляв стільки людей. По довгих просьбах рабін дав ублагатися.

— Ну, і... — питалися зацікавлені слухачі.

— Ну і той дім до нині стоїть у Підгайцях.

СТРАШНИЙ ТАРЗАН. (54)

Триріг пігнався за ними й Тарзанови багато було клопотів, щоб змусити його скоритися йому й не переслідувати тих, що вже напевно поховалися на деревах. Триріг розлютився й уже став непокірним. Тарзан бачив, що йому буде багато мороки з трирогом, який мабуть був добре голодний. Тому Тарзан лишив його біля ріки, коли той пив воду, а сам пішов на полювання. Він хотів щось убити, щоб і самому наїстися й нагодувати трирога.

За яких десять мінут він убив дику козу й з нею на плечах уже вертався до трирога. Козу він убив стрілою, а свою спису лишив недалеко трирога. Триріг тепер стрінув Тарзана ворожим муканням і видно було, що він уже не хоче коритися йому. Тарзан знову, викрикуючи „угіо! угіо!", почав приступати ближче до трирога, але той все грізніше мукав. Лишивши собі частину кози, Тарзан кинув її трирогови. Той схопив поживу й вмить проглинув її.

Тарзанови здавалося, що тепер триріг зрозуміє, що Тарзан годує його, а тому буде далі слухати Тарзана. Та не так сталося. Триріг повернувся задом до Тарзана й замісць того, щоб чекати, поки той вилізе на його спину, кинувся геть у напрямі до своїх джунґлів. Тарзан тепер лишився сам і його пляни пробратися до Палудонів на спині трирога розвіялися. Тарзан викупався в ріці, щоб освіжити себе, а тому, що наступила ніч, ліг на гилях дерев.

Скоро Тарзан спав міцним сном, почуваючи себе спокійним, безпечним і вільним від усіх і всього. Ранком Тарзан прокинувся бадьорим. Він тепер знову попоїв трохи кози, напився чудової прозорої води й рушив понад берегом ріки в напрямі до Палудона. Він тепер ішов бадьоро, бо гарний ранок випав. Була в повітрі прохолода, яка тягнула з долини Палудонів. Перед вечером Тарзан побачив перед собою в долині „місто світа".